

☞ રમૂજી સંગીતમાળા સિરીઝ ૩ જી ☜

હતો કૂંવારો આજ લગી હું, પરણ્યાનું દીલ થાતુતું,
પરણેલાને નજરે જોતા, હૈડું તો હરખાતુતું,
ઘર દુકાનો વેચી દૈને, રૂપીયા સો ભેળા કીધા,
લાડીજીને હોંસે મળવા, કરજે કૈ થોડા લીધા.

(મુંબઈની શેઠાણીમાંથી)

રમૂજી-સંગીતમાળા.

પ્રયોજક અને પ્રકાશક—
ગોર અંબાલાલ છગનલાલ જહેરા.
શીકા—(સ્ટેટ-ઈડર) મહિકાંઠા.

વિક્રમાબ્દ ૧૯૮૦ મેત ૨૦૦૦ ખ્રિસ્તાબ્દ ૧૯૨૪

આવૃત્તિ ૩ જી.

(સર્વ હક સ્વાધીન.)

કિંમત— ગ્રાહક માટે [illegible] આના.
છૂટક નકલના [illegible] આના.

વસ્તુ સુચના

આ રમુજી સંગીતમાળાનાં ગાયનો ગાતા પહેલા તમારા કંઠસુર અને તાલપર કાબુ મૂકજો, તબલા સારંગી-ની આ ગાયનોમાં કશી જરૂર નથી. ઘણીવાર અને ઘણા પુસ્તકોમાં હું ક્હેરો છું. તેમ છપાવ્યુ છે. તોપણ આપને મારો પરિચય ન હોય તો ક્ષમા કરશો. આ ગાયનો સ્નેહ-મંજરી, મુંબઈની શેઠાણી, મણીકાન્ત કાવ્યમાળા અને રા. રા. મણીશંકર દેવશંકર વ્યાસ (સાણંદ સ્કુલના ૧ લા એસિસ્ટંટ) કૃત સાહિત્યોમાંથી લેવામાં આવ્યાં છે તો ત્હેના મુળ લેખકોનો પણ આભાર માનું છુ. આ બુકમાં રા. રા. ભાઇ મણીશંકર રચીત પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ વિગેરે અડધા ભાગનાં કાવ્યો ત્હેમની પાસેથી મેળવ્યાં છે તેઓ એક સાહિત્યના વિલાસી અને કાવ્યત્વશક્તિનું ઠીક ઠીક જ્ઞાન ધરાવે છે, જુના સાહિત્યના સોરઠાઓ વાંચવા કરતાં નવી ચમત્કૃતીનાં આવાં કાવ્યો, વાંચવાથી ગૃહશૃંગાર અને મગજશક્તિમાં ઔર વધારો થાય છે. એજ અરજ

વિજયા દશમી
વિક્રમાબ્દ ૧૯૮૦

આપનો
બાર અંબાલાલ છગનલાલ બ્હેરા
વડગામ. (મહિકાંઠા)

૧. ફેશનમાં ફસેલીના અંતરોદ્ગાર.

(અંગ્રેજી બારમાસી)

(ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ ભીંજે મારી ચૂંદલડી એ રાગ)

જાન્યુઆરીમા જૉલી[૧] ડીયર[૨], પિયર તજાવી લાવ્યા રે,
હરનીશ મુજ સમીપે રહેતા, મ્હારા મનને ભાવ્યા,
સુણહો સાહેલી ૧

ફેબ્રુઆરીમા ફેરફાર હા ? મુજ જીવનનો થાતોરે,
સુધારાના ગણી હીમાયતી, કરે સૌ અમારી વાતો,
સુણહો સાહેલી ૨

મારચમા હુ માર્ચજ[૩] કરતી, પતિ સગાથે રસ્તે રે,
સ્ટીકની[૪] બીક વિસારી દૈને, કરતી જોકીંગ[૫] હસ્તે,
સુણહો સાહેલી. ૩

એપ્રીલમા અગ્રેજી શીખી, અનુભવી થઇ પુરીરે,
હોટલ બોટલની થઇ ગ્રાહક, જુની રીતો બુરી,
સુણહો સાહેલી. ૪

૧ આનંદી ૨ ધણી, ૩ કુચ ૪ સોટી ૫ મશ્કરી

મેમાં મે પોલકાં સીવડાવ્યા, સાડી રેશમી લાવીરે,
છત્રી ચશ્મા સુઝ[1] વૉચથી[2], વ્હાલાને મન ભાવી,
સુણુહો સાહેલી ૫
જુનમા જૂસમ[3] પતિને ગણુતી, યૌવનમદમા ફાલીરે,
સુધરેલ પતિના સહેવાસે મે પીધી ફેશનની પ્યાલી,
સુણુહો સાહેલી ૬
જુલાઈમા જુની ચીજો દઇ, ન્યુ ફરનીચર લાવ્યારે,
ફેશનવાળુ લોહકાષ્ટ દઈ ધાતુપાત્ર તજાવ્યા,
સુણુહો સાહેલી. ૭
ઑગસ્ટ માસે ઓરચેસ્ટાની[4] ટીકીટે નાટકમા જાતારે,
યૌવન રસ રેલાવા ખાતર મદીરા[5] પીને પાતા,
સુણુહો સાહેલી ૮
સપ્ટેમ્બરમાં સજ્જન ફેશન, બધા રહ્યા બધાઇરે,
મોટરથી નદનવન જાતાં, કરીને ખુબ સફાઈ,
સુણુહો સાહેલી. ૯
અકટોમ્બરમાં ઓટલા ઉપર, લઇ બીલો સૌ આવ્યા,
પોઝીશનની[6] મૂર્તિ રૂપ મે પ્રથમ સૌને અડાવ્યા,
સુણુહો સાહેલી. ૧૦
નવેમ્બરમા ન મળે નાણુ, ડીયર પ્રીયરમા પડીયારે,
ઘર જર ફર્નિચર અર્પીને, મહાન શોકમા પડીયા,
સુણુહો સાહેલી ૧૧

૧ બૂટ ૨ ઘડીઆળ ૩ માથામા રહેતું જાનવર. ૪ નાટકના પહેલા ક્લાસની ટીકીટ ૫ દારૂ. ૬ રૂવાબ

ડીસેમ્બરમા ડાહ્યા થઇને, પડત ન પૉઝીશનમાર્રે,
ધર્મ કર્મ કીર્તિ ગુમાવી, ખુરાઇ ઈમીટેશનમા,
સુણહો સાહેલી ૧૨

* * * *

હાલતો ડીયર પધારે પીયરમા, મીષ્ટર રહે છે મીલમા
બી એ બન્યા બળહીણુ હિંદે રહે પડયા મહેફીલમા
(સ્નહમજરી)

બેમાં જુઠો કોણુ ?

બે માણસો બેઠા હતા વાતને તડાકે ચ્હડયા
એક કહે કૌતકમે નજરે નિહાળ્યુ છે

બાવાજીની બકરીએ બાર બચ્ચા સાથે જણ્યા
બાવાજીનુ બધુ દુ ખ બકરીએ ટાળ્યુ છે

સાત અશ્વ, ત્રણુ ખર, ઉંટ એક, હાથી એક
એટલુ અવતરતા મે નજરે નિહાળ્યું છે

ખરને સુથારે લીધા રૂપિયા હજાર દીધા
ઉંટ ઘોડા હાથી સહુ કુભારે સભાળ્યુ છે.
(મણિકાન્ત કાવ્યમાળા)

લાડુ-ભટ્ટ વિષે.

જે કોઈ પ્રેમી અંશ અવતરે પ્રેમરસ (એ રાહ)

જે કોઈ લાડુ-ભટ્ટ અવતરે લાડુ રસ તેના મુખમાં ઝરે,

૧

મોદક કેરૂં ઘૃત હોય તે બ્રાહ્મણ સુતને જરે,
વમળવશીને વમન કરાવ વેદવાણી ઉચ્ચરે લાડુ ૧

૨

લાડુ ભટ્ટનું લાડુ જીવન ભક્તિ અન્યને કરે ચકિત,
બે દિવસ ઉપવાસ કરે પણ લાડુ ગજ ગોઠવે, લાડુ ૨

૩

ઉત્તમ મોદક મળે અન્યને તદાપ અર્થ નવ સરે,
દાળભાતનું જીવલડું જ્યમ લાડુ ખાતા ડરે લાડુ ૩

૪

વિષ્ણુ તેજનુ પાન શુદ્ધજે બ્રાહ્મણ હોય તે કરે
વિપ્ર વિણુ તો ખાતે ખાઇને તરતજ લોટા ભરે લાડુ. ૪

૫

એમ કોટી મુખડીયો લેતા વિપ્રચિત્ત નવ ઠરે,
એને મન શ્રદ્ધા છે સાચી સૌને લાડુ ઉદ્ધરે, લાડુ૦ ૫

(ગુણસુંદરી-માસિક જુલાઈ સને ૧૯૨૪.)

પરણેલાનો પસ્તાવો.

(ઝેર ગયાને વેર ગયા એ રાગ)

શેર —

હતો કુંવારો આજ લગી હું પરણ્યાનું દીલ થાતું તું,
પરણેલાને નજરે જોતાં હૈડું તો હરખાતું તું ૧
ઘર દુકાનો વેચી દઇને રૂપિયા મેં ભેળા કીધા,
લાડીજીને હોંશે મળવા થોડા કરજે કે લીધા ૨
બેરી પરણ્યા શુભ લગનથી કોડ કર્યાં સર્વે પુરા,
સુખ સઘળું હોળીમાં હોમ્યું ઇજ્જતના કીધા ચુરા. ૩
પરથમ આણે શાણી શાણી લાજ મહીં લચકાતાતાં,
સાથે ફરવાનું હું કહેતો તો લાજ મહીં અચકાતાનાં. ૪
વચનો વદતાં ધીરે ધીરે બોલી લાગે બહુ સારી,
મેં જાણ્યું જે કામ થયું છે, સદ્ગુણી પરણ્યો નારી ૫
પછી પધાર્યાં ત્રીજે આણે પ્લોટ સહુ બદલાયો છે,
બકરી જેને હું ગણતો તો, વાઘ થઇને આવ્યાં છે ૬
બે ત્રણ દિવસ થયા એટલે મકાનમાં ખામી કાઢી,
આ ઘરમાં હું નહિ રહેવાની કહીને રીસાયાં લાડી ૭
હુકમને મેં માનજ આપ્યું ઘર બીજું ભાડે લીધું,
દાગીના માટે વહાલીએ આમંત્રણ બીજું દીધું. ૮

બોલ સાભળતા હું ગભરાયો, તોપણ હિંમત મે રાખી,
શુ શુ જોઇએ શાણી શામા મૂખેથી દો ને ભાખી ૯
ઝાઝર જોડી મ્હારે જોઇયે, એરીંગની જોડી લાવો,
રોલ્ડ ગોલ્ડનુ લોકેટ લઇને વ્હાલાજી વ્હેલા આવો ૧૦
જોડી લાવો બંગડીયોની સાચા મોતીની સ્વામી,
સાડી કસબી લાવો જેવી પહેરે છે મારી મામી, ૧૧
તર્ત_તડાકો મે તો કીધો, પાઇ નથી પાસે મ્હારી,
સઘળું વેચીદેવુ કીધુ, ત્યારે પરણ્યો છુ નારી ૧૨
સુણતા વ્હાલી વીલા પડીયા, તર્ત તાડુકો કીધો,
પરણી તમને તેમા શુ કાઇ મ્હોટો મે ગુન્હો કીધો. ૧૩
મે માગ્યુ તે મારે જોઇયે તેમા કાઇયે નહી ચાલે,
થઇ ભીખારી કેરી નારી તે તો આ હૈડે સાલે ૧૪
વાણી વિણ ઘડીયે નહી ચાલે મનમા લેજો વિચારી,
સ્કોલ ગયી હુ ભવડાવુ તે માટે સમજો સારી. ૧૫
દુનીયા આખી સુધરી ત્હોયે આપ રહ્યા હમ્બગ જેવા,
હાળ થઇ માટે સીધાવો આહને મગ્યા લેવા, ૧૬
ધાર્યા માફક ગણવા લાગી ઓર્ડરથી અકળાવે છે
નવા નવા બુટ્ટા ઉઠાવી આતરડી કકળાવે છે ૧૭
તુર્ત રોકડો જવાબ દે છે કદી જરા હું ગુસ્સે થાઉં,
વેરીસારી ઓ માય હસ્બન્ડ આઇ એમ,ગોઇંગ પિયર જાઉં,૧૮

ગયો જમાનો જાનો ચાલી ફેશનમાં વ્હાલા મહાલો,
દાગીનો જુના વેચી ફઈ નાટક જોવાને ચાલો. ૧૯
ટેલીફોનથી ટીકીટ કરાવો ફર્સ્ટકલાસ રિઝવર્ડ વહાલા,
અપટુડેટ બનીને ચાલો વિચાર શા કરવા ઠાલા ૨૦
એ પરણેલાનો પ્રસ્તાવો સાભળજો નરને નારી,
ધન્ય ધન્ય જે પામ્યો છે નારી સદ્ગુણ સંપન્ન અને સારી. ૨૧

(મુબઇની શેઠાણીમાથી)

સુધરેલાના સંતાપ.

(રાગ-ગઝલ)

સુણો સાથી સુધારાના, અરે સૌ આહી આવાને,
તમારા ભાષણે ભૂલ્યો, હવે રસ્તો બતાવોને સુણો. ૧
તમારા રાહ પર ચાલી, સુધારો ઘર વિષે ઘાલી,
પિધી મે ઝેરની પ્યાલી, તમે તેથી બચાવોને સુણો. ૨
પ્રિયાને પોલકા લાવી, નવીન પોશાક પહેરાવી
ખરાબી ઘર વિષે આવી, હવે તેને હઠાવોને સુણો. ૩
પ્રિયા ઘર કાજને છોડી, ચઢાવી બુટની જોડી,
હવા ખાવા જતી દોડી, કહે " નોકર વસાવાને " સુણો. ૪
નથી હું કાઇ ભઠીયારી, નથી કાંઈ કામ કરનારી,
હવે હકદાર હું નારી, નિયમસરનું બજાવોને સુણો. ૫

સુધારો આપણા માથે, નહી ખાવા કરૂ હાથે,
પિયુજી રાધવા માટે, રસોયો એક લાવોને સુણો ૬
સુશોભીત ડ્રેસ લાવોને, સરસ ચશ્મા અપાવોને,
હુકમ મારો બજાવોને, મડમ મુજને બનાવોને સુણો. ૭
જવું ફરવા પગે ચાલી, સુધારાની નહી ખ્હાલી,
તમોએ આપદા ટાળી, સરસ સાઈકલ અપાવોને સુણો ૮
બનું હુ રાયની રાણી, જવુ નાટક વિષે જાની,
ટીકીટ લાવો તમાસાની, સુધારાને વધાવોને સુણો ૯
ઘણુ છે કામ તમ માથે, તમે નહિ આવશો સાથે,
ફુલાજી ફ્રેન્ડને માટે, બીજી ટીકીટ અપાવોને સુણો ૧૦
અદેખા શુ બનો એમા, ફુલાજી સાથ છે તેમા,
સુધારો છે રહ્યો જેમા જરા વિશ્વાસ લાવોને સુણો ૧૧
સુધારાના થયા સાથી પાછી ખટપટ કરો આથી.
કરે અજ્ઞાનીઓ હાસી કુધારાને હરાવોને સુણો ૧૨
સુધારો આ જુઓ સારો તમોને જે અતિ પ્યારો.
હવે લાગે મને ખારો ભલે ભપકો બતાવોને સુણો ૧૩
ખરચ પોસાય કેમ આવુ, સુસારો સાઠનો લાવું.
પ્રિયાને કેમ સમજાવું, જરા યુક્તિ જણાવોને સુણો ૧૪
રમોયો ક્યા થકી ગખુ, હૃદયનુ દુખ ક્યા દાખુ
નિમાસા હાય હુ નાખુ ક્યા નીલમા ધગવાને સુણો ૧૫

શોખીન થઇ છે નારી, જરાયે લાજ ના ધારી,
પતિ તો શાક તરકારી પતિ વ્રતતો પળાવોને.—સુણો ૧૬
લજાવ્યા તાતને કૈયે, બનાવ્યા ભ્રાતને કૈયે,
ડુબાવ્યું કુળ હા કૈયે, ભલે મનને મનાવોને.—સુણો ૧૭
સુધારોએ ત્હમારો તો, ભલે તમને મુબારક હો,
અરે પસ્તાઉં છુ પુરો, પ્રભુ એથી બચાવોને,—સુણો ૧૮
સુણી શંકર કહે શાણા, ભવાડા આ સુધારાના,
મુણો ના કોપશો પ્યારા, અરે તનમાં ઠસાવોને—સુણો ૧૯
(મણીકાન્ત કાવ્યમાળામાંથી)

સુધરેલી સુંદરી.

(રાગ નાટકનો.)

છોને કહે તુ છટકેલી પીટયા, મને છોને કહે છટકેલી
હુ તો ફેશનમાં ઘેલી બનેલી,
પીટયા મને છોને કહે છટકેલી ૧
ડીયર તજીને ડીયરની સાથે, ગાર્ડનમાં જાઉં હું વ્હેલી,
પોલ્સનની ટી, અને દિલ્હીના બિસકુટ,
તાજા—તાજા ખાઉં હું પહેલી—પીટયા ૨
સાટીનની સાડીયો, કસબી ભરેલી કોર,
સ્વપ્ને ન કોઇએ દીઠેલી,
ગોલકાં ને ચોળીયોનો પાર નથી મારે,
ફ્રેન્ડોએ પ્રેઝન્ટ કીધેલી—પીટયા. ૩

નવસેરા હાર, સાચા મોતીના સુંદર,
ઝગડીયો માણેકે મઢેલી
બેની મોટરમા જાઉં હું ચોપાટી,
વિદ્યા હું પાકી ભણેલી–પીટયા ૪
(મુબઇની શેઠાણીમાંથી)

વિદેશી ફેશનમાં તણાતા મિત્રને.

મારા હૈયા કેરો હાર (એ રાગ)

જોતા જોતા ફેશન મોહ તો, હિંદ જાતમારે,
ઊંચી નાતમા રે, જોતા જોતા—૧
વિદેશીઓની રીત સજીને, વ્હાલી સ્વદેશી રીત તજીને,
નિજ પ્રિયા સહ ચાલે ઇશ્કી વાટમારે જોતા જોતા—૨
ચશ્મા સ્ટીકને લઇ સંગાથે, હેટ ધરીને ચાલે માથે,
માત પિતાની સેવા કરતા લાતમારે જોતા જોતા—૩
વિશ્કીના ઇશ્કી થઈ મ્હાલે, ચીરૂટ વિના ઘડીયે નહિ ચાલે,
સાયકલ મોટરમા ફરતા ભલીભાતમારે જોતા જોતા—૪
લેમોનેડ સરાબને સોડા, ધર્મ કર્મ પર મારે જોડા,
નીજ માતાને વધાવી લેતા લાતમારે જોતા જોતા—૫
નીજ સ્ત્રિ સમીપે કાંઈ ના ચાલે, પોઝીશનની બહારમા માલે,
પ્રિયા તણી સેવામા ખરચે જાતનેરે જોતા જોતા—૬
દુધ સાકર મલાઇ તજીને, અભક્ષ્ય ભક્ષ કરે સજીને,
વહી અનિતિમા ગણે ગુમાની જાતમારે, જોતા જોતા—૭
(સ્નેહ મંજરી)

૯૮૩

શેઠાણીની કથની.

(ગજલ.)

મને મુરખો મળ્યો સ્વામી, પડી છે સુખમા ખામી,
અરે હુ આપતિ પામી, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૧
કરે નહિ ચાકરી ધધો, મુરખ થઇને ફરે અધો,
કરે છે અવનવા ફદો કહુ શુ આપદા મ્હેની ૨
પુરૂષો અન્ય ત્યા રમતા, અરે મુજ સ્વામી અથડાતા,
બળે છે ચિતમા ભડકા કહુ શુ આપદા મ્હેની ૩
કમાવા રીત ના જાણે, કહી મુજ વાત ના માને
ફરતુ નામ પરે પાણી, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૪
પિતાના દામ સૌ ખાધા, કમાવા પર લીધી બાધા,
કરજના હા ? કીધા કાધા, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૫
ગુમાવી ગાઠની કીંમત, ઉડાડી બાપની દોલત,
મળે ના અન્ન કે ઉદક, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૬
નથી હા ? ધ્યાન ઘરબારે નથી કાંઇ ચિંતા વ્યવહારે,
ભટકતો ભુત એ બ્હારે, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૭
અન્ન ઉધાર એ લાવે, લેવા સૌ દામ તો આવે,
નાડી દે દામ તે વારે, કહુ શુ આપદા મ્હેની ૮
કરી તકરાર વદે ભુડુ, પળે પળવારમા કુડુ,
જુવે ના આણથી રૂડુ, કહુ શુ આપદા મ્હેની. ૯

અરે અંતર પીડા રંહતુ વધારે કો નથી દેતું,
આવે જામીન સૌ લેતુ, કહુ શું આપદા બ્હેની ૧૦
કપડા સ્વચ્છ ન રાખે, આનંદે ડફ્રાસ તો ભાખે,
ખાવુ ફરવુ એટલુ ગાખે, કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૧
રૂપાળી આબરૂ દેખી, અરે અક્કલહીણો પેખી
દુખે હુ તન ગ્હી શેકી, કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૨
સજ્જન તંહવારના ટાણું, જમી આનંદ સા માણું,
સુખે એકાદશી જાણે, કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૩
સ્નેહીઓ શોધતા આવે, પતિને તે નહી ભાવે.
દીવસ દુખમાહી વીતાવે, કહુ શુ આપદા બ્હેની, ૧૪
આંવલા જાણી સતાયે, ખવાડુ અન્ન હુ કયાંથી
અરે ભટકે અહીં તહીંથી, કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૫
પિતુ માતા ચંહ મળવા, તો સ્વામી લાગે બડબડવા,
લાગે હા હિતવચન કડવા, કહુ શુ આપદા બ્હેની. ૧૬
અરેરે ભાવ ના પુછે, કંહે ના સુખ–દુખ શુ છે ?
શતો વચનો સુણી ગુસ્સે કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૭
નહી ખાવું નહી ન્હાવુ નકામા રાગથી ગાવુ
સકૂતનુ હોટલે ખાવું કહુ શુ આપદા બ્હેની ૧૮
પિયરના લુગડા લાવુ, કદી જમવા સજી જાઉં,
નગ્ન એણા અરે ખાવું, કહુ શુ આપદા બ્હેની, ૧૯

બન્યા મુખઈના શેઠાણી, વદે નિષ્ઠુર એ વાણી,
કહું કથા માહારી, કહાણી, કહું શું આપદા મ્હેની ૨૦
રહ્યું છું નિતિમાં રહીને, ખવાડું દુઃખ હું સહીને
કરૂં પુરૂં હું મન દઈને, કહું શું આપદા મ્હેની ૨૧
ગુજારી જીંદગી મારી, બળાપો હું કરૂં ભારી,
દીયો કોઈ દાદ નરનારી, કહું શું આપદા મ્હેની ૨૨
ચિંતા તણા તાપે અરે, યૌવન અરે દુભાય છે,
હાય પતિ પુરૂષાર્થ વિણ મમ હૃદય આ ચિરાય છે
(સ્નેહ મંજરી)

દુનિયામાં શું વધ્યું?

(અનુક્રમ) સવૈયા.

આજકાલ આ ચાલુ જમાને, વધ્યું અહા ફેશનનું માન,
રાગ વધ્યાને ડૉક્ટર વધીયા, વધ્યા ચહા સોપારી પાન.
બીજ્લસ ડેન્સ અને ક્રીકેટ, વધ્યું અહા મદીરાનું પાન,
સ્ટીક અને અમ્બ્રેલા વધીયા, અભક્ષા-ભક્ષ તણું વધ્યું ખાન. ૧

× × × ×

ન્યુસપેપર આર્ટીકલ વધીયા, વધી હોટલો અપરંપાર,
શુઝ વોચને હેટ વધી છે, વધી બોટલો ઘરમોઝાર,

વધી ચહા શ્રીમની ને ચશ્મા, વધી સાયકલ મોટરકાર,
વધ્યા વાળ કેરોસીન તેલો, મફલર કોલર વધ્યા અપાર. ૨

× × × ×

વધ્યુ સોડા લેમનનું પીણું, વધી ઈર્ષા નિંદા ભલીભાત,
વધ્યા અહા ? કોફીને બીસ્કીટ વધી દલાલો કેરી જાત,
વધ્યા વકીલ બેરીસ્ટર આજે, અને સોલીસીટર ભલી ભાત,
વધી અહા ! ટેલરની શોપો, વધી ભીખારી સાધુ જમાત. ૩

× × × ×

દમામને અભીમાન વધ્યો હા ? વધ્યા પુત્રીનુ ધન લેનાર,
મદન ભક્ત લે ભાગુ સેવક, વધ્યા અહા મંદીર મોઝાર,
વધ્યું માન બેહદ સુંદરીનુ, વધ્યા માતને દુઃખ દેનાર,
વધ્યા હેર ઓઇલને અત્તર, કાચતણા વાસણો અપાર ૪

× × × ×

વધ્યા ખખડતા હાલ્લા ઘરમા, વધ્યો ભપકો બાહેર ભારી,
વધ્યા ઇશ્કી વિસ્કીના શોખીન, ઠગ જુગારી વ્યભીચારી,
વધ્યા બોર્ડ જાહેરખબરોના, પડદા નામ તણા ભારી,
સફેદ શાહુકારો હા વધીયા, સટ્ટાના હા વેપારી ૫

× × × ×

સીગરેટ ચીરૂટને બીડી, વધી અહા દારૂના વ્યસની અપર પાર,
રોઝબરી, જી જર, પીકમીઅપ, વધ્યા ડીસીઝ કેશીશ અપાર,
વધી અનિતી પશુઓ ઉપર, અને પક્ષિ ઉપર નીરધાર,
વધી નોકરી કેરી ઇચ્છા, વધ્યો અહા ! વેશ્યાપર પ્યાર. ૬

× × × ×

કોલર પીન નેકટાઇને ગેબીસ, પાટલુન સ્ટોકીંગ વધ્યા અપાર,
સાબુ લવંડર અને તમાકુ, વધી જમાનાની મોઝાર,
હિંસા, અધર્મ, નારી તકતાને, વધી અહા ? ફેશનની બ્હાર,
વધ્યા કલેશ કુસંપ અહાહા ? વધી આળસ નિંદ્રા આ ઠાર ૭

× × × ×

વધ્યા પોલકા અને સાડીઓ, બંગડીયો હા કાચ તણી,
વધી પરનારની ચેષ્ટા કરવી, વધી તનુદર્શક સાડી ઘણી,
વધ્યો ફેશ પાવડર ને દર્પણ, વધી સ્લીપરો ગૃહે ઘણી,
કામના પંથે વધી કામિની અને, ફેશન શૃંગાર ભણી. ૮

× × × ×

વધી એરીંગો નેકલેસ ઘર ઘર, વધી ફેશનની ચાહનારી
વધી વનિતા ચાલુ જમાને, પતિને હા ભૂપાનારી,
નીજ લીયરના પ્પીયર, ફેંકી ગાર્ડનમા વિચરનારી,
વિધ વિધ બની સૌ વિશ્વે ફેશનમા વિહરનારી. ૯

× × × ×

વૈદ્ય વધ્યાને ઉંટ વૈદ્ય હા, ખુરશી કબાટને વળી મેજ,
વધી મક્ષિકાડીસ્પેન્સરીમા, થયા ભાવ પંખાના તેજ,
વળી વિજળી કેરી બત્તિ, સૌ દીપક કરતી નિસ્તેજ,
કળી પ્રભાવે અનંગ વધીયો, ચહે સૌ પરનારીની સેજ ૧૦

(સ્નેહ મંજરી,)

મુંબઇની ઇમીટેશન શેઠાણી.

ત્હમે મુંબઈ વિષે આવ્યા, નિહાળી સર્વ હરખાયા,
છતા સાહેબ એ મારા, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧
અહા ! મુંબઈની અલબેલી, છકેલી કંઇક સુધરેલી,
લટકતી લાજને મ્હેલી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૨
કરે છે કંથ ઉઘરાણી, લખે નામું નયન તાણી,
છતા કહેવાય " શેઠાણી " જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૩
પતિ પરદેશમા આવે, પ્રિયાને પાસ તેડાવે,
પછી વહુ પાંખ ફફડાવે, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૪
ઘરે સસરો અને સાસુ ખરચ વિણ ખેરવે આંસુ,
જમે વહુ મિષ્ટ ફરમાસુ, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૫
કુવેથી ખેંચતી પાણી, નણંદની સાચવે ભાણી
હવે થઇ રાયની રાણી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૬
વળી મુંબઇ તણી નારી બતાવે ઠાઠ બસ ભારી,
ભલે વર થાય ભીખારી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૭
બને મુંબઇની શેઠાણી કરે પૈસા તણું પાણી,
રઝે વર ટાટીયા તાણી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ? ૮
સ્વદેશે કામ સૌ કરતી ખુશીથી ખાંડતી દળતી,
હવે " રામા ' વિના રડતી જુઓ મુંબઇ શેઠાણી ? ૯
પતિ મીત્તેર લાવે છે, સકળ પત્નિ ઉડાવે છે,
છતા દેવું કરાવે છે જુઓ મુંબઈની શેઠાણી ? ૧૦

વસાવે નવ નવી સાડી, ફુલેલી ફેનસી ચોળી,
ખરીદે બૂટની જોડી, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૧
સુવાગીક તેલને અત્તર, રૂમાલો રાખતી સત્તર,
ગણે છે કોણ ત્યા ગણતર, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૨
કબાટો કે તીજારીના છતા દશ બાર ચાવીના,
રૂપાના રાખતી ઝુડા, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૩
જશે નાટક તમાસામા અગર સરકસ સીનેમામા,
ગણે મ્હોટાઈ ભપકામા, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૪
સદા નરવી રહે નાડી, જતા કે જોઇશે ગાડી,
જશે લટકો કરી લાડી, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૫
કરે ઘરકામ સૌ ઘાટી પદમણી પાલવે જાતી,
અહા ? હોસે હવા ખાતી, જુઓ મુબઇની શેઠાણી ? ૧૬
નથી નારી સકળ એવી સતી કે છે સીતા જેવી,
દયા સૌભાગ્યની દેવી અસલ છે એજ શેઠાણી ? ૧૭
નકલ કરનાર શેઠાણી, સુણી ના કોપશો વાણી
હશે પરમાર્થે ને શાણી ખરી મુબઇની શેઠાણી ૧૮
અપગો પર દયા આણી દુખીના દર્દને જાણી,
મદદ દેતા ન અચકાણી અહાહા ? એજ શેઠાણી ? ૧૯
સ્થિતિ સ્વામી તણી જાણીવિના "ઘાટી" ન ગભરાણી
શિયળવતિ વિનયવાળી ગુણો ગૃહરાજ્યની રાણી ૨૦

(મણિકાન્ત કાવ્યમાળા)

વાંઢાની વિનંતી.

(ગઝલ)

દયાળુ દીકરી વાળા દયા વાઢા પરે લાવો
દુખી છે જીદગી મારી કૃપાળુ કોઇ પરણાવો દયાળુ ૧

સુનુ ઘરબાર મારૂ છે વિના નારી અકારૂ છે
પરણવુ પ્રાણ પ્યારૂ છે હવે ના લેશ તરસાવો દયાળુ ૨

સકળ લોકો કહે "વાઢો" ભરૂસો તેહનો છાંડો
કહે છે લોક કે ગાડો તપેલાને નહી તાવો ? દયાળુ ૩

નગુના કોઈ સગાથે અરેરે ? ગધવુ હાથે
વળી ઘરકામ તે સાથે કરૂ હુ કેમ બનલાવો ? દયાળુ ૪

કડાકુટ ઘર તણી કરવી નિયમસર નોકરી ભરવી
નથી નવરાશ બે પળની કરૂ કોના પરે દાવો ? દયાળુ ૫

હ્રુદયની વાત કયા કરવી પ્રિતિ પ્યાસી કહા ભરવી
ધીરજ તો કહા સુધી ધરવી નિવેડો તેહનો લાવો દયાળુ ૬

પ્રિયાના સ્વપ્ન આવે છે, મને મોજી બનાવે છે
પ્રભાતે તે સતાવે છે દયા તો કોઈ દરસાવો દયાળુ ૭

પિતા સૌ દ્રવ્યને ચ્હાયે ગુના ધન કાજ વેચાયે
અછત કન્યા તણી થાયે કુધારો કોઈ અટકાવો દયાળુ ૮

પુરો પૈસો નથી પાસે, અરેરે ? કેમ પરણાશે
કુવારી જીંદગી જાશે કરૂ દરરોજ પસ્તાવો ? દયાળુ ૯
સુતાનુ દ્રવ્ય લેનારા સુણો તમથી કસાઈ સારા
તમો પર શ્રાપ છે મારા હૃદયમા લાજ કૈ લાવો ? દયાળુ ૧૦
અહો કન્યા તણા વાલી પીવાડો પ્રેમની પ્યાલી
અરેરે ? દુખ ઘા ટાળી લઉં સંસારનો લ્હાવો ? દયાળુ ૧૧
વિનતી આ સુણો મ્હારી ગયો છુ હામ સૌ હારી
બનાવો કોઇ ઘરબારી નહિ તો હુ બનુ બાવો ? દયાળુ ૧૨
(મણીકાન્ત કાવ્યમાળા)

શેઠજીની કરૂણાજનક કથની.

(ગજલ)

સુધારાની મજા ન્યારો, જમાનો જાય છે ચાલી,
જુઓને આ દશા યારો, અમારી આમ બાબત છે. ૧
જુઓ મુંબાઇ તણી નારી, બતાવે ડોળ તે ભારી,
ફરે થઈ રાયની રાણી અમારી આમ બાબત છે ૨
દયાળુ મા અને બાપે લગન તો માહરા કીધા;
હિસાબો તેહના આપુ અમારી આમ બાબત છે ૩

હતી અમ દેશની અંદર, મ્હારી પ્રેમદા પ્યારી
અમે એને પાસ બોલાવી, અમારી આમ બાબત છે ૪
કરૂ કોઈ જાતનો ઓર્ડર, નથી તે ધ્યાનમા લેતી
ફરે થઈ તે મદમાતી, અમારી આમ બાબત છે ૫
બધા એ ઘર તણા કામો, અમો અમ હસ્તથી કરતા,
દુખી છે જીંદગી મ્હારી અમારી આમ બાબત છે ૬
ભરૂ મમ હસ્તથી પાણી, પછીથી ઉઠતી રાણી
ચલાવે હુકમો તાણી, અમારી આમ બાબત છે ૭
કરી દાતણ પછી ઘરમા, પદમણી પાટલે બેસે
પછીથી ચાહ તે માગે, અમારી આમ બાબત છે ૮
ઘરે વાસણ બધા માજી, વળી હાથે બનાઈ રાધુ
કરે ભોજન પછી વ્હાલી, અમારી આમ બાબત છે ૯
કરી પત્ની તણી સેવા, દશે તો નોકરી જાવુ
પુરો પરતંત્ર ત્યા થાવુ, અમારી આમ બાબત છે ૧૦
બધા આ કષ્ટને લીધે, દુખી આ જીંદગી થાતી
ભલુ મરવુ અરે એથી, અમારી આમ બાબત છે ૧૧
ચબાહ મુબાઇ તણી જોતા મુગ્ધ કરાત મહી ફરતા
પછી પસ્તાઇ અને રડતા, અમારી આમ બાબત છે ૧૨
પગાર પચીસનો આવે, પ્રિયા પાત્રીસ ખરચાવ
દયા દીલમા નહી લાવે, અમારી આમ બાબત છે ૧૩

બતાવે દમ ઘણો નારી, બતાવે હુકમો ભારી,
ફરે નીત બાગમાં પ્યારી, અમારી આમ બાબત છે ૧૪
ઘરેણાં નવનવા માગે, વખત પર હાડકાં ભાગે,
કહે શું કામ પરણ્યાતા, અમારી આમ બાબત છે ૧૫
ફરદ નીત્યે નવું થાયે, ગ્રહુ હું ઘેર જ્યાં સુધી,
કરે છણકા ખરા ખોટા, અમારી આમ બાબત છે ૧૬
પથારીમાં પડી રહેતી, મીઠાઈ મોજથી ખાતી,
દુઃખી મમ જીંદગી થાતી, અમારી આમ બાબત છે ૧૭
ભરૂ નિત્ય બીલ વૈદ્યાના, છતાં સાજી નથી થાતી,
ચલાવે ઢોંગ મદમાતી, અમારી આમ બાબત છે ૧૮
ખરીદી હાથથી કરતી, લખાવી નામ પર મારા
કહો બીલ ક્યાં થકી ભરવું, અમારી આમ બાબત છે ૧૯
મંગાવે અવનવી ચીજો, અમારે લાવવી ક્યાંથી,
નથી પેદાશ કંઇ થાતી અમારી આમ બાબત છે ૨૦
પથારી પ્રેમથી કરવી, પ્રિયાને હાજરી ભરવી,
નથી ત્વગડા પણ પળની અમારી આમ બાબત છે ૨૧
ગુમાવી દેશની મુડી ચડી પરદેશમાં આવ્યા
છતાં ખુશ ના થઇ નારી, અમારી આમ બાબત છે ૨૨
હતી આ દેશની અંદર, બધાં એ કામ ત્યાં કરતી
નથી અહીં કોઈથી ડરતી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૩

વખત વિચારીને રડા, કરે દર્શનનુ બહાનુ,
સીધાવે યારના ઘરમા, અમારી આમ બાબત છે ૨૪

યારોથી તે લઈ નાણુા, લુટાવે માલ યૌવનનો,
ભરે પાછા ઘરે પગલા, અમારી આમ બાબત છે ૨૫

હમેશા આટલી મોડી, કહે કયાથી તુ આવે છે.
ગયા છે બાર જો વાગી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૬

થયા દર્શન બહુ મોડા, ભર્યા તા ફુલ હિંડોળે,
થાતીતી મેહની ઝાઝી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૭

સખી એક મંદીરે આવી, મુને સંગાથે બોલાવી,
તજો કચકચ તમે ખાલી, અમારી આમ બાબત છે, ૨૮

મટી જંગલી બનો શહેરી, મવાલી કયા સુધી રહેશો,
પથારી કેમ નથી કીધી, અમારી આમ બાબત છે. ૨૯

સુતા જઈ ભોંય શેઠાણી, જણાવી રીસ ઉપરથી,
પતિને રોફમા દાબી, અમારી આમ બાબત છે ૩૦

(મુબઈની શેઠાણી)

અમારૂં દિલ દાઝે છે.

(ગઝલ)

દીઠી શાણી સતી નારો, પતિ સેવા મહીં મશગુલ,
પરંતુ જોઇને વિઘ્નો, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૧
કજોડાની ક્રિયા દીઠી, સ્રીઓની વેદના જાણી,
અહો એ બાળ લગ્નોથી, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૨
અવિદ્યા બ્હેમના જાળા, વળી ભક્તિ તણા ઢોગો,
અને વ્યભીચાર વૃત્તિથી, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૩
ઘણા ઘરમા થતા કજીયા, સ્વસુર પક્ષો બને ક્રુરા
વધુ ચાકર સમી પેખી, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૪
અતિ ઉત્તમ ગુરૂ મંત્રો, સ્વરૂપ જુદે સ્થપાયા છે,
દશા આવી કીધી જોઈ, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૫
ભુદેવો પણ મચ્યા રહે છે, અરે'રે ભીખ પર રાચી,
નથી કો બોધ દેનારૂ, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૬
પ્રભુ આ હીંદની સ્થિતિ, તને શું એ મઝા દેતી !!
નથી તું પણ જરા જોતો, અમારૂ દીલ દાઝે છે ૭

(માસ્તર—મણિશંકર—સાણંદ,)

કહ્યું માનો પતિ મારા.

[ગઝલ]

અરે પ્યારા, અરે પ્યારા, તમે મમ નયનના તારા,
કરે વિનતી આ દીનદારા કહ્યુ માનો પતિ મ્હારા ૧

બન્યા લંપટ તજી દારા, વ્યભીચારે પિયુ મ્હારા,
પર સ્ત્રી માહિ મોહનારા, કહ્યુ માનો પતિ મારા ૨

તજી નિતિ તમે ચાલો, કુછ દે અન્યથી મ્હાલો,
અરિરૂપ નિજ પ્રિયા ભાળો, કહ્યુ માનો પતિ મારા, ૩

તજી નીજ ઘર તણા મેવા, વિષય વિષની કરો સેવા,
નિસાસા નારના લેવા કહ્યુ માનો પતિ મારા. ૪

તજી ઈજ્જત લઈ અપયશ, પર સ્ત્રીમા બની રસ બસ,
ગુમાવ્યુ દ્રવ્ય રૂપ રસ કસ, કહ્યુ માનો પતિ મારા, ૫

લોકની લાજ નહી ધારી, શરમ પર ફેરવ્યુ વારી,
કલંકિત કર્યા બન્યા ભારી, કહ્યુ માનો પતિ મારા ૬

ધરી પરનારમા યારી, કરો તનધન તણી ખ્વારી,
બનીને હા ! વ્યભીચારી, કહ્યુ માનો પતિ મારા. ૭

સુત પિતુ માત ને નારી, દીયો સૌને હા ! ધીક્કારી,
શું ? કરી પરનારીની યારી કહ્યુ માનો પતિ મારા. ૮

કરજ કરી ધન ઉડાવો છો, અને લંપટ કહાવો છો,
અમોને કાં રીબાવો છો, કહ્યું માનો પતિ મારા ૯
નહી નહી સ્વામી મહોબત એ ન મહોબત પણ મુશીબત એ
પિયુષ નહી પણ હળાહળ એ, કહ્યું માનો પતિ મારા ૧૦
અરે મમ હસ્ત ઝાલીને, દીધો દુખડા ક્યા ભાળીને,
અરે અંતર બાળીને, કહ્યું માનો પતિ મારા ૧૧
તમોને પરણીને સ્વામી કદાપી સુખ ના પામી
હૃદયમાં વેદના જામી, કહ્યું માનો પતિ મારા ૧૨
તમે શિરતાજ છો મારા, ભરો કાં પાપના ભારા
તજો ના દીન આ દારા, કહ્યું માનો પતિ મારા ૧૩

* * * *

જીવી જગ સાર્થક કરો, પરનારીમાં મન ના ધરો,
પરનારીમાં ચિત જો ધરો, વિણ મ્હોતે હાજતમાં મરો, ૧
મનુષ્ય દેહ મણી મલ્યો, જીવન કલંકીત કાં કરો,
નરદેહ એળે ખોઇને, મમત્વમાં શીદને મરો, ૨

(સ્નેહ મંજરી)

એક જંજાળી જીવડાની તૃષ્ણાનું પ્રાબલ્ય,

ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમાં ગોવિંદ ગુણ ગાશું
હમણા નથી નવરાશું. (એ રાગ)

મોટો છોકરો વિલાયત ગયો છે, ન્હાનો છોકરો જુગારી થયો છે
એવો ધમરોળ મચી રહ્યા છે, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા ૧
સાઠ લાખની પૂંજીમા શુ કરીયે, સાઠ અજબ ત્યારે ઘેર ભરીયે,
ત્યારે કાંઇક શાન્તિ મનમા ધરીયે, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા. ૨
યુરોપ, આફ્રિકા સુધી વિચરશુ, આસ્ટ્રેલીયાનુ સોનુ સંઘરશુ,
અમેરિકાની લક્ષ્મી લાવી ઘર ભરશુ, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા ૩
હજી થાશુ હજાર મીલવાળા, હજુ બાંધવા છે બારશે માળા
તેમા ક્યાથી ફેરવીયે માળા, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા ૪
નાત જાતના સુધારા કરવા છે, હજી કંઇકના ભુંડા કરવાં છે
પછી કોની અમારે પરવા છે, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા. ૫
થઇ સાઠ વર્ષની ઉમ્મર અમારી, તે શું આખે ગ્હડી છે તમારી,
હજુ પરણવી છે નવી નારી, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા ૬
નાત જાતના કરશુ સુધારા, હજુ થાશુ અજબ મનવાળા
પછી સુખે ફેરવશુ માળા, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમાં ૭
કરજોડી કવીજન કહે છે, જે જન તૃષ્ણા નદી તરે છે
તે મોક્ષ પુરીને વરે છે, ગુરૂરાજ મારા ઘડપણમા ૮

પરમાર્થ એજ જીંદગીની ખરી મોજ શોખ છે.

— ગઝલ —

પ્રભુએ જો ત્હને આપ્યું અમોને દાન દેતો જા,
અપંગો આશરો માગે, અરે આશિષ લેતો જા પ્રભુ ૧

વિકારોથી ભરી દુનિયા રૂપિસહરા તણા ગણમાં
વહે પરમાર્થનું વારિ ભરી પ્યાલીજ પીતો જા પ્રભુ ૨

અરે ! ન સાર અર્ણવ આ અતિ મસ્તાન તોફાને,
સખાવતની તરે હોડી ધરી ધનવાન તરંગે જા પ્રભુ ૩

હજારો રૂપિયા ભાઈ મજાહમાં તું ઉડાવે છે,
લખ્યું જે કિસ્મતે ત્હારા અરે કંઈ ધર્મ કરતો જા પ્રભુ. ૪

હરિ દરબારમાં જાવા મુસાફિર છે મજલ મોટી.
ભલા સત્કર્મનું ભાથું, અરે આ ભાઈ કરતો જા પ્રભુ ૫

અમોને ટંકનું ભોજન ત્હમારી પાન સોપારી
દયા દીલમાં વસે જો તો વિનતી ધ્યાન ધરતો જા પ્રભુ ૬

અમોને અન્ન ના મળતું અપંગો શું કરી શકીએ,
બને તુજથી બિરાદર તો અમારૂં કષ્ટ હરતો જા પ્રભુ ૭

અમોને જે અપાશે તે વવાશે ધર્મના ક્ષેત્રે,
મળે આ પુણ્યનું ટાણું અહા સ્નેહે ઉજવતો જા પ્રભુ. ૮

અમારા કર્મને યોગે અમો આ કાળ ભોગવીએ,
હૃદયમા રહેમ લાવીને ફરજ ત્હારી બજવતો જા પ્રભુ ૯

અમોને અન્ન જો મળશે, ત્હમારી વાચ્છના ફળશે.
પ્રભુ ત્હારૂ ભલુ કરશે જરા અમને રીઝવતો જા પ્રભુ ૧૦

(મળેલુ)

કુવારાનું સ્વપ્નુ.

(આખ વિનાનુ અધારૂરે એ ગગ.)

બૈરી વિના ઘેર તાળુરે, સદાય મ્હારે બૈરી વિના ઘેર તાળુ,
એ તો કર્મ વિનાનું અધારૂ રે સદાય મારે ૧

કોઇ કહે છે લાલ લીલુ, કોઈ દેખે છે રગ રગીલુ,
મારે મન સબ કાળુ કાળુ રે સદાય મારે ૨

વહેલો ઉઠુ છુ જ્યારે, દળવુ પડે છે ત્યારે,
મારે હાથે વાસીદુ વાળુ વાળુ રે સદાય મારે. ૩

વાસણ માજુ છું હાથે, પાણી લાવું છું માથે,
કપડા ધોવાને કુવાનું થાળુ થાળુ રે સદાય મારે. ૪

એવા દુખ કોને કહીએ, લોકમા વાંઢા કહેવાઇયે,
એ તો જીવતર થયું છે ભાઇ ખારૂં રે. સદાય મારે. ૫

રાતુ લુગડુ ન ભાળુ, કેને જોઈ મન વાળુ,
ત્યાં નો કર્મ વિનાનું અંધારૂ રે સહાય મારે ૬
કપડાં ધોઇને હુ તો, જઇને કુવાપર સુતો,
ત્યા એક સ્વપ્ન વિચિત્ર ભાળુ ભાળુ રે સહાય મારે. ૭
પાચ દશ નાતિલા આવ્યા, પરણુવા બૈરી લાવ્યા,
મારૂ ભાગ્ય ભાળુ ઉજમાળુ ઉજમાળુ રે સહાય મારે ૮
નાતિલા કહે છે મને આ બૈરી શોભે છે ત્હને,
ત્યા તો ખુશી થઇ નિહાળુ નિહાળુ રે સહાય મારે ૯
ત્યાને ત્યા રૂપીયા દીધા, ખુશી થઈ નાતિલે લીધા,
હવે તો લગ્ન તણી વાત ધારૂ ધારૂ રે સહાય મારે. ૧૦
અંતર મનસુબો કીધો, પરણુવા લ્હાવ લીધો,
મને તો દુખનુ મોં લાગ્યુ કાળુ કાળુ રે સહાય મારે. ૧૧
બાળક બે ચાર થાશે બાપા કહી બેસે પાસે,
એવા રંગ તરંગ મન ધારૂ રે, સહાય મારે. ૧૨
લાયક આ જોડુ મળીયુ, હવે મારૂ ભાગ્ય ફળીયું,
સ્વપ્નામા ચિત્ર વિચિત્ર ભાળુ ભાળુ રે સહાય મારે. ૧૩
લગન લીધુ છે જ્યારે, સોનાનો સુરજ મ્હારે,
હવે ઘોડાને એડી મારૂ મારૂ રે સહાય મારે ૧૪
ગોથુ આવ્યું છે ભારી, ઊંઘ ઉડી ગઈ મ્હારી,
પડયો કુવામા દેખું થાળુ થાળુ રે. સહાય મારે. ૧૫

પાંચ શેર પાણી પીધુ જ્યા નાતિલા દેખુ ક્યાથી ત્યા,
બૈરીને તો ક્યાથી જ ભાળુ ભાળુ રે સદાય મારે ૧૬

જળમય કુવોજ દેખુ ઉપર આકાશ પેખુ,
ત્યા તો દુખનુ વાદળ કાળુ કાળુ રે સદાય મારે ૧૭

હરિનુ સ્મરણુ સાચુ માયાનુ બધન કાચુ,
હવે સ્વપ્નના સભ્રમ ટાળુ ટાળુ રે સદાય મારે ૧૮

બાપકી કમાઇ ખેલમાં ગબ્વાઇ.

તમાસા દેખનેકો હમ રોજ નાટકમે જાતે હૈ,
નહીં અપની કમાઇ બાપકી કમાઈ લુટાતે હૈ ૧

શરાબે આગવાની રાતદીન મહેફિલમે ધુલતી હ,
કભી પીતે હૈ હમ ચડુલ કભી અયફીણુ ખાને હૈ ૨

કભી મૌકા નહી મીલતા નમાઝે સુબ્હા પહનેકા,
કે હમકો દશ બજે કે બાદ ઘર વાલે જગાતે હૈ. ૩

હમેશા દાલ ચાવલ ગોસ્ત મચ્છી ઘરમે પકતે હૈ,
મગર ખાના દો વક્ત જાકે, હમ હોટલમે ખાતે હૈ ૪

બહોત કુચ વ્હાહે સોડા દોસ્તોમેસીર્ફ હોતા હૈ,
મહિનેમે કૈ સો રૂપિયેકા બિલ હમ ચુકાતે હૈ. ૫

દિવાલેભી નિકાલે ઔર હમને ટાટ ભી ઉલટા,
મગર ઇઝત રહી કાયમ કે બેપારી કહાતે હૈ ૬
ન ધંધે સે ગરજ હમકો ન કછુ બેપારસે મતલબ
તમામ કારોબાર ઈસ વખ્ત મહેતાજી ચલાતે હૈ ૭
પરિન્દો કા આજ હોગા પરિશબા હૈ,
તમાશા દેખને હાજી અલીમેં હમ ભી જાતે હૈ ૮
યે જીતને શેઠ હૈ ભુલે ચુકે હૈ અપની હસ્તીકો;
ખુશામદ કરનેવાલે અરિ પર ઈનકો ચરહાતે હૈ ૯
નહિ ડરતે હૈ આંખો ચશ્મી મર્મો ઔરતકે,
ખરા ખોટાનો અથ "સૈયદ" કભી હમજો સુનાતે હૈ. ૧૦
(નિલમ અને માણેક ભાગ ૭)

—પ્યારી મ્હારી સનમ મધુરી—

(વસંત તિલકા)

પ્યારિ મારી સનમ્ મધુરી, રે જે ક્યાં તું છુગાઈ,
વિરહે તારા ટળવળી મરૂં, અંતરે હું મુઝાઇ,
દીલે ચોટી રસિક પ્રતિમા, કોતરાઈ અને એ,
ધ્યાને ધારૂ દરસને, કરકે રાજી કરે છે ૧

× × × ×

ત્હોયે મારા વ્યથિત, ચિતની ખામીને કારણેથી,
ધ્યાને આવી સરી જતી, અહા' ચિત્તડુ એથી
અહા' વ્હાલી પુનર મધુર, મુખનુ દર્શ આપી,
જો જે નિત્ય મુજ હૃદયને, કષ્ટની વાડ કાપી ૨

× × × ×

નાના ત્હારૂં સ્મરણ કરતા મુખ આ બંધ થાતું,
આંખે ત્હારી છબી નીરખતાં પ્રેમ વારિ છવાતું,
આંખે દીલે કમ કમી છુટે, ઉછળે ઉર મ્હારૂં,
પ્રેમે પ્યારી રટણ કરતો, જીભથી માત્ર ત્હારૂ ૩

× × × ×

ત્હોયે તું શુ દૂર દૂર ખસે, ક્યાં છુપાતી રસિલી,
હું દુ'ખીનુ હૃદય પરખી, શુ હશે સ્નેહ ભીની,
ત્હારા વિના નહી અવર કંઇ, આશ દીલે ધરાતી,
હા' હા' પ્રેમી સનમ્ રસીલી છે' છબી કોતરાઇ. ૪

(માસ્તર, મણિશંકર–સાણુંદ.)

શેઠજીની—ધેઠાઈ.

ચંડી ચંડનો તનુજ કહે થઈ રાજી રાજી
માજી હું ગયો નજીક શેઠજીની મેડીના

હરખની વાત માત શી કહું જે આજ તણી
છોકરા છ સાત સાથે હતા મારી કેડીના

એવે સમે નગરના શેઠજી હવેલીમાંથી
આવીને ઉભા નજીક બારીની કહેડીના

પછી મને આપોઆપ શેઠજીએ બોલાવીયો
કહ્યું જા, જઈને કૂતરાં હાંકયરે ગપેડીના.

(દલપત કાવ્યમાંથી.)

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું
પાનકુવા-અમદાવાદ.